REPERE BIBLIOGRAFICE

Marius Dobre, *Introducere în logica informală. Despre evaluarea argumentelor din viața de zi cu zi*, Iași, Editura Junimea, 2026, 150 p.

După 1990, a început și în România o preocupare a logicienilor pentru discipline logice practice dezvoltate în Occident după Al Doilea Război Mondial, precum Gândirea critică, Teoria argumentării, Neoretorica și Logica informală. Toate pot fi puse sub aceeași umbrelă, după cum subliniază Marius Dobre, pentru că logicienii ce le reprezintă scriu în aceleași reviste sau în volume colective împreună, pentru că participă la conferințe comune, dezbat împreună chestiuni de teorie și practică logică.

Marii noștri profesori de logică au arătat interes în anii ’2000 pentru Gândirea critică sau Teoria argumentării, rezultând lucrări valoroase precum: Constantin Sălăvăstru, *Teoria și practica argumentării* (Iași, Editura Polirom, 2003), Dragan Stoianovici, *Argumentare și gândire critică* (Editura Universității din București, 2005), Andrei Marga, *Argumentarea* (București, Editura Academiei Române, 2010), Petre Bieltz, *Bazele gândirii critice* (București, Editura Academiei Române, 2012). Acum avem, în continuarea interesului românesc pentru disciplinele menționate, și lucrarea cercetătorului Marius Dobre de la Institutul de Filosofie și Psihologie al Academiei Române *Introducere în logica informală*. De amintit în treacăt și că Marius Dobre mai „exersase” înainte sub această „umbrelă” cu lucrările *Logică și gândire critică* (București, Editura Trei, 2015) și *Discurs publicitar, retorică, logică* (București, Editura Trei, 2017).

Logica informală, arată M. Dobre, este o disciplină apărută ca reacție la logica formal-deductivă, care ar fi fost „incapabilă” a dovedi un interes major pentru argumentarea cotidiană sau pentru argumentarea din anumite științe umaniste precum dreptul sau sociologia. Logica formal-deductivă nu ținea cont de argumente specifice dezbaterii din viața de zi cu zi (zise și *real arguments*), cum ar fi argumentele inductive sau cele conductive. „Șovinismul” deductivist pretindea că orice manifestare rațională care nu se reduce la o argumentare deductivă nu este argumentare, or în viața reală nu totul este deducție, evident, și, în această privință, logica informală avea dreptate. Însă autorul arată și că primii reprezentanți ai logicii informale (Ralph Johnson, Anthony Blair, Trudy Govier etc.) au fost ei înșiși „șoviniști”, respingând cu duritate argumentarea deductivă care este totuși prezentă în argumentarea cotidiană.

Scurta lucrare de introducere în logica informală a lui Marius Dobre are următoarele capitole: „Probleme și concepte în logica informală”, „Câteva tipuri speciale de argumentare în logica informală”, „Teoria dialogului în logica informală”, „Teoria sofismelor în logica informală”. Volumul are doar o parte teoretică și nu este însoțit de aplicații, exerciții; acestea au avut locul lor în cursul ținut de autor între 2022 și 2024 la o facultate de filosofie din Timișoara, după cum se menționează în Nota introductivă.

Prima parte a cărții ar putea fi numită „introducerea introducerii în logica informală”, fiind o parte unde avem un scurt istoric al disciplinei, unde ne familiarizăm cu principalii

actori ai domeniului (numele cele mai importante) și cu separarea lor de „pretențiile” deductiviste ale logicii formale (observăm că logica informală se definește negativ în raport cu logica formală prin prefixul „in”), cu o serie de definiții ale logicii informale, cu principalele așa-zis „reforme” ale noii discipline, cu principalele concepte (unele sunt vechi concepte ale logicii, acum revitalizate sau resemnificate, altele sunt noi, originale, care fac „carieră” odată cu noul domeniu). Dintre reforme amintim: trecerea la argumente „naturale”, revoluționarea teoriei sofismelor, abandonul parțial al dihotomiei deductiv-inductiv. Dintre revitalizări ale unor concepte clasice: argumentul și argumentarea. Concepte „în același timp vechi și noi”: relevanța, acceptabilitatea și suficiența premiselor. O definiție, aparținând unuia dintre autorii care au dat denumirea disciplinei, Ralph Johnson: „(...) acel domeniu al logicii (...) care încearcă să stabilească principiile și strategiile logice necesare evaluării argumentării”.

A doua parte conține o serie de argumente despre care autorul scrie că sunt unele dintre cele mai utilizate (chiar specifice) în logica informală, fără a le grupa neapărat pe categorii, ci, mai degrabă, pe „înrudiri”. Fără să intrăm în amănunte, putem spune că alegerile sunt inspirate, uitându-ne pe lista tipurilor de argumente: inferența practică, raționarea disjunctivă, argumentul relativ la consecințe, inferența plauzibilă, argumentul de la cauză la efect, argumentul revizuibil, argumentul abductiv, inferența către cea mai bună explicație, argumentul convergent, argumentul divergent, argumentul conductiv, argumentul vizual. Un spațiu aparte este consacrat așa-numitelor scheme de argumentare care sunt „forme de argument (structuri de inferență) care reprezintă structuri ale unor tipuri obișnuite de argumente (...)”, scheme care au făcut îndeosebi obiectul de studiu al prolificului autor Douglas Walton.

A treia parte, „Teoria dialogului în logica informală”, scoate în evidență importanța dezbaterii dialogale, considerată de către unii logicieni o formă de argumentare mult mai bogată decât argumentarea monologală. Autentica argumentare s-ar găsi chiar în dialogul argumentativ, în „discuția critică”, cum a mai fost numit. Capitolul conține: definiții ale dialogului, caracteristici ale dialogului, etape ale dialogului (confruntarea, deschiderea, argumentarea, concluzia), tipuri de dialog (dialogul persuasiv, investigația, negocierea, căutarea de informații, deliberarea, eristica), analiza consistenței în dialog, scheme de argumentare în dialog, întrebări cu rol argumentativ în dialog, problemele relevanței, retractării și pertinirii în dialog.

A patra parte tratează despre teoria sofismelor în logica informală. Aflăm la început că logica informală are o preocupare „constantă, intensă și largă pentru problema sofismelor”, așa cum „rar” se vede în logică în general. Mai mult decât atât, noua disciplină are o modalitate originală de abordare a erorilor logice. Erorile de logică nu mai sunt chiar... erori de logică, ele devin erori doar dacă nu rezistă evaluărilor (se pune chiar problema existenței reale a sofismelor – nu cumva ele există doar în mintea logicienilor?). Sunt considerate la început simple argumente care sunt supuse testelor de decurgere logică, de relevanță a premiselor etc. Asemenea punct de vedere este ilustrat apoi în lucrarea discutată prin analiza unor „așa-zise” erori: *ad populum*, *ad baculum*, *ad misericordiam*, *ad verecundiam*, *ad hominem*, *ad ignorantiam*, apelul la tradiție, argumentul de la cauză la efect, generalizarea pripită, falsa dilemă, falsa analogie, statistici insuficiente sau părtinitoare. În fine, erorile nu mai sunt considerate doar „fundături” ale gândirii, ci și simple mijloace care ajută la formarea gândirii corecte.

Lucrarea conține numeroase exemple, chiar dialoguri, tabele, clasificări, scheme grafice, diagrame care ușurează lectura, înțelegerea. Firește, nu există nicio schemă simbolic-formală, așa cum întâlnim de obicei în volumele de logică, întrucât aici avem de-a face cu o logică *informală*. Avem însă peste tot „scheme argumentative" specifice domeniului, care conțin premise și concluzii afișate în limbajul natural.

În final, se cuvine să facem aprecierea că lucrarea *Introducere în logica informală* este un ghid util nu doar studenților sau publicului interesat de filosofie și logică, ci oricui este interesat de buna argumentare în viața de zi cu zi.

Ștefan-Dominic Georgescu